

โครงการสูงวัยรู้ทันสื่อสู่พื้นที่เรียนรู้แห่งใหม่

คุณกฤตฤกษ์ พรหมเสน

การดำเนินโครงการ

ระยะที่ 1

หลักสูตรสูงวัยรู้ทันสื่อ

สถานการณ์จำลอง การลอกขายสินค้า

คาถา 3 ข้อ

1. จำเป็นไหม
2. หาข้อมูลก่อน
3. เตือนร้อนใคร หรือไม่

ขยายพื้นที่ อีก 15 จังหวัด

ระยะที่ 2

กิจกรรม Workshop แทรกเนื้อหาในกิจกรรม

จัดทีมอาสาสูงวัยเฝ้าระวังสื่อ ทำหน้าที่เป็นโค้ช ชี้แนะกันเอง

ทีมอาสาสูงวัยเฝ้าระวังสื่อ

ระยะที่ 3

ขับเคลื่อนกลไก และนโยบายการรู้ทันสื่อ

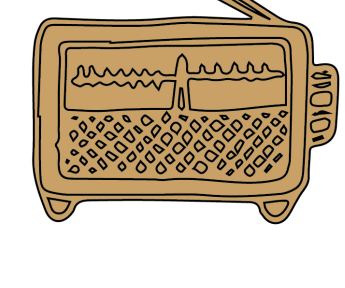
1

สื่อสารรณรงค์

ใช้สื่อของหน่วยงานต่างๆ สื่อสารกับผู้สูงวัย

1

รายการวิทยุ

2

Social Network +

เพจสูงวัยรู้ทันสื่อ

3

ป้ายประชาสัมพันธ์

แอดเพลงสูงวัยรู้ทันสื่อ

2

สร้างองค์ความรู้

สร้างหลักสูตรสูงวัยรู้ทันสื่อ

3

พัฒนาเครือข่าย

สูงวัยรู้ทันสื่อ

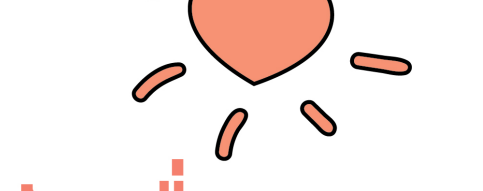
อาสาสมัครสูงวัย

คอยเฝ้าระวังภัยจากสื่อ

= นำเสนอเรื่องดีๆ

ผลลัพธ์

ผู้สูงวัยเตือนกันเอง

นักสื่อสารเข้าใจ

วิธีการสื่อสารกับผู้สูงวัย

เกิดบทเรียน

ชุดความรู้

มีเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ

และเครือข่ายสื่อ

ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างเต็มรูปแบบ ขณะที่ผู้สูงวัยเองก็ประสบกับปัญหาหลายด้าน ในฐานะที่เราทำงานด้านสื่อ ก็เกิดความกังวลว่าผู้สูงวัยจะได้รับผลกระทบอย่างไรบ้าง ที่ผ่านมามีการเห็นข่าวผู้สูงวัยถูกหลอกลวง เป็นเหยื่อจากโฆษณา สะท้อนให้เห็นถึงการไม่รู้เท่าทันสื่อ ขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ขาดภูมิคุ้มกัน ขาดทักษะการวิเคราะห์สื่อในเบื้องต้นได้ และขาดการเตรียมความพร้อมในการรับมือจากสื่อ

เราจึงมองว่าผู้สูงวัยต้องมี “ภูมิคุ้มกัน” จากปัจจัยเสี่ยงจากสื่อต่างๆ ที่อยู่รอบตัว ทั้งสื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อออนไลน์ หรือแม้แต่สื่อบุคคล รวมถึงส่งเสริมให้รู้เท่าทันสื่อและสามารถใช้สื่อ Social Network ในการสื่อสาร และติดตามข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ เช่น Line Facebook Website เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้ผู้สูงวัยให้เป็นพลเมืองสูงวัยรู้เท่าทันสื่อ สุนัขสื่อสารสุขภาวะในสังคม

โครงการนี้จึงเกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อขับเคลื่อนให้เป็นพลเมืองสูงวัยที่มีศักยภาพ และรู้เท่าทันสื่อ ไปจนถึงเป็นเครือข่ายสูงวัยเฝ้าระวังสื่อได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพทีมวิทยากรกระบวนการในพื้นที่ ให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ในประเด็นสูงวัยรู้ทันสื่อ พร้อมถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้สูงวัยรู้ทันสื่อสู่ผู้สูงวัยในพื้นที่
2. สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้สูงวัยรู้ทันสื่อในพื้นที่ เพื่อจุดประเด็นให้ผู้เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดได้เห็นความสำคัญ และเกิดเป็นเครือข่ายความร่วมมือในประเด็นสูงวัยรู้ทันสื่อ และเกิดการขับเคลื่อนนโยบาย / กลไกระดับจังหวัด
3. เพื่อสื่อสารสังคม สร้างการรับรู้ในประเด็นปัญหา และผลกระทบด้านการรู้ทันสื่อของผู้สูงวัยที่เอื้อให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ในพื้นที่

กระบวนการทำอย่างไร

เริ่มต้นในปีแรกที่เรำทำโครงการคือปี 2561 เราพัฒนาองค์ความรู้ข้อมูลต่างๆ โดยมีคำถามว่าผู้สูงวัยต้องรู้อะไรบ้าง แล้วสื่อรูปแบบไหนที่จะทำให้ผู้สูงวัยสามารถที่จะเข้าใจและเรียนรู้ได้ง่าย ซึ่งก็ได้ภาคีเข้ามาช่วยจนเกิดเป็นหลักสูตรอบรมสำหรับผู้สูงวัย “หลักสูตรสูงวัยรู้ทันสื่อ” ตัวอย่างกระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตรคือ เราจะจำลองสถานการณ์หลอกลวงขายสินค้า หลอกทำบุญ มีโปรมซ์ลดแลกแจกแถม หลังจากนั้นก็จะมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่าเพราะอะไรถึงเชื่อ หรือตัดสินใจซื้อสินค้าที่เราหลอกขาย ต่อจากนั้นก็พูดคุยเพื่อชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ว่า ถ้าเกิดเหตุการณ์แบบนี้ สิ่งที่จะต้องระวังมีเรื่องอะไรบ้าง ขณะเดียวกันในพื้นที่ที่มีสถานีวิทยุที่ให้ความรู้เรื่องสื่อสำหรับผู้สูงวัยด้วย ซึ่งขยายสัญญาณไปพื้นที่เครือข่าย 5 จังหวัด จนถึงตอนนี้มีทั้งหมดประมาณ 40 สถานี

ในปีแรกของโครงการเริ่มจากกระบวนการเรียนรู้ที่เราทำ เกิดคาถาเตือนใจในการเท่าทันสื่อ “คาถาส่งวัยรู้ทันสื่อ” หรือที่ผู้สูงวัยเรียก “คาถา 3 ข้อ” คือ 1.จำเป็นไหม วิเคราะห์ ประเมินด้วยตัวเองว่าสิ่งที่เรากำลังซื้อหรือกำลังจะซื้อจำเป็นจริงๆหรือเปล่า 2.หาข้อมูลก่อน ศึกษาหาข้อมูลให้ครบรอบด้าน 3.เตือนร้อนใคร หรือไม่ ทั้งเรื่องเงินและผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย ซึ่งคาถานี้เราเชื่อว่าจะช่วยให้ผู้สูงวัยมีสติ ชะลอการตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยให้เขาปลอดภัยจากการถูกหลอกได้ระดับหนึ่ง

ต่อมามีปี2 (ปีพ.ศ.2562) เราก็นำหลักสูตรที่ได้จากปี1 ลงไปปฏิบัติการในพื้นที่ต่างจังหวัด โดยทำงานกับโรงเรียนผู้สูงอายุ และลงพื้นที่ในชุมชน พบว่าผู้สูงวัยชอบ และสนุกที่ได้เรียนรู้ เพราะเราสอดแทรกเนื้อหาลงในเกม กิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ ผ่านการพูดคุย แลกเปลี่ยน และWorkshop ซึ่งเนื้อหาที่มีการปรับให้สอดคล้องกับบริบทในแต่ละพื้นที่ รวมถึงปรับลดวันทำกิจกรรมลงเหลือ 1 วัน เพราะผู้สูงวัยต่างจังหวัดมีภารกิจในการดูแลครอบครัว ลูกหลานจึงทำให้ไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้ทั้ง 2 วัน

อีกกระบวนการที่เพิ่มมาในปีที่2 คือ เรื่องเฝ้าระวังสื่อ “อาสาสูงวัยเฝ้าระวังสื่อ” เพราะเราอยากให้ผู้สูงวัยมีภูมิคุ้มกัน และมีทักษะในการวิเคราะห์สื่อในเบื้องต้น จึงสร้างอาสาสูงวัยที่มีความพร้อมที่จะพัฒนา บอกต่อ สื่อสารในเรื่องของการรู้ทันสื่อ และคาถาส่งวัยรู้ทันสื่อให้กับผู้สูงวัยและคนในชุมชน โดยเน้นให้อาสาสูงวัยสามารถที่จะบอกได้ว่าสถานการณ์นั้นควรจะเชื่อไหม ต้องระวังอย่างไร แล้วจะตรวจสอบได้อย่างไร

นอกจากนี้เรายังทำงานร่วมกับนักจัดรายการวิทยุ โดยเมื่อได้เข้ามาเรียนรู้ในโครงการนี้แล้ว จะทำให้เขาเห็นความสำคัญของการนำความรู้เรื่องเท่าทันสื่อสำหรับผู้สูงวัยมากขึ้น รู้ว่าควรจะบอกเล่าเรื่องอะไรเพื่อที่ประโยชน์กับผู้สูงวัย มองเห็นความสำคัญของการนำความรู้เรื่องเท่าทันสื่อสำหรับผู้สูงวัยเข้าไปเป็นเนื้อหาในการจัดรายการ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้สูงวัย ให้ผู้สูงวัยรู้ทันสื่อ

ในปีที่3 (ปีพศ.2563) ขยายพื้นที่ไป 15 จังหวัด และปีที่4 (ปีพศ.2564) มุ่งขับเคลื่อนให้เกิดกลไก/นโยบายในเรื่องของการรู้หนังสือ โดยคาดว่าจะมีอย่างน้อย 10 จังหวัด ที่จะร่วมทำข้อตกลงในการสร้างกลไกการรู้หนังสือ และพร้อมขับเคลื่อนประเด็นสูงวัยรู้หนังสือในจังหวัด ซึ่งมองว่าหากเราประกาศความร่วมมือในการขับเคลื่อนในระดับจังหวัด 10 จังหวัดก่อน ก็จะทำให้จังหวัดอื่นๆ สนใจ และจะทำให้เกิดการขับเคลื่อนไปสู่จังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ เพราะเราอยากให้ผู้สูงวัยทั่วประเทศรู้เท่าหนังสือ นี่คือเป้าหมายของเรา

ผลลัพธ์ที่น่าภูมิใจ

เกิดการเฝ้าระวังในชุมชน เช่น จังหวัดสุรินทร์ มีมาตรการการแจ้งเตือน และต้องขออนุญาตผู้นำชุมชนในกรณีที่มีรถเร่หรือคนภายนอกเข้ามาในพื้นที่ และกลุ่มผู้สูงวัยที่ใช้เวลา 3 ชั่วโมงในการเตือนสติตนเอง ซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ในตลาดเช้า ก็จะมีการทักกันว่า ก่อนซื้อของต้องถามแล้วยัง หรือของที่จะซื้อจำเป็นไหม

คณะทำงานได้ความรู้ใหม่ จากเดิมที่ทำงานการเรียนรู้ให้ครอบครัว ก็ได้มีความรู้เรื่องการเท่าทันสื่อในผู้สูงวัย มีความเข้าใจผู้สูงวัยมากขึ้น

นักจัดรายการวิทยุในพื้นที่มีความรู้ โดยเฉพาะเรื่องการสื่อสารเพื่อให้ความรู้กับผู้สูงวัยให้เท่าทันสื่อ

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

คณะทำงานมีความรู้ความเข้าใจผู้สูงวัย เพราะเราใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทั้งคณะทำงานและวิทยากรที่มีความเข้าใจธรรมชาติผู้สูงวัย จะทำให้กระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยงานหรือองค์กรพร้อมสนับสนุน ในช่วงแรกที่เราได้รับงบประมาณจาก สสส.เราพัฒนานวัตกรรม เครื่องมือ และองค์ความรู้ แต่ด้วยโครงการที่ต้องทำงานระยะยาว การได้รับความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานในพื้นที่ และNGO ร่วมมือกัน ก็ทำให้มีการใช้หลักสูตรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยขยายไปในโรงเรียน ผู้สูงอายุชุมชนใกล้เคียง รวมถึงสามารถพัฒนาต่อยอดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้สูงวัยได้เป็นอย่างดี

